

**Inari-Utsjoki
yhteistoiminta-alueen
elintarvikevalvontasuunnitelma
vuosille 2025–28**

Sisältää tarkastussuunnitelman
vuodelle 2025

Ympäristöjaoston hyväksymä 11.2.2025

Voimaantulo 1.3.2025

Organisaatio:Inarin kunta

Yhteystiedot:Piiskuntie 2 99800 Ivalo, inari@inari.fi, www.inari.fi

Osasto / hanke / viite:Tekninen osasto / Terveysvalvonta

Hyväksyntä:Ympäristöjaosto

Sisällysluettelo

1	Johdanto	3
1.1	Elintarvikelain tavoite.....	3
1.2	Valvontasuunnitelman tavoite ja sisältö.....	3
1.3	Elintarvikevalvontasuunnitelman säädösperusta.....	3
1.4	Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.....	3
1.5	Inarin ja Utsjoen kuntien yhteistoiminta ympäristöterveydenhuollossa.....	4
1.6	Henkilöstö ja yhteystiedot.....	4
1.7	Henkilöstövoimavarat.....	5
1.8	Toiminnallinen priorisointi.....	5
2	Valvontakohteet	5
2.1	Valvontakohteesta ilmoittaminen.....	6
3	Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika	6
4	Valvontamenetelmät	7
5	Oiva-tarkastus	9
5.1	Elintarvikevalvonnan painopistealueet 2025-28.....	10
5.2	Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma.....	10
6	Elintarvikevalvonnan seuranta ja raportointi	10
7	Terveysvaaratilanteet	11
7.1	Varautuminen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen.....	11
8	Viestintä	12
9	Valvonnan maksullisuus	12
9.1	Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset.....	14
9.2	Valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto ja tutkimus.....	14
9.3	Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämisestä johtuvien toimenpiteiden valvonta.....	14
9.4	Elintarvikkeiden viennin ja tuonnin valvonta.....	14
9.5	Muu valvonta sekä siihen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sellaisena kuin valvonta-asetuksen 27 ja 28 artiklassa on säädetty.....	15
9.6	Palvelulain mukainen saapumistodistus.....	15
9.7	Omavalvontasuunnitelmat.....	16
10	Valvontasuunnitelman toteutumisen seuranta	16

1 Johdanto

1.1 Elintarvikelain tavoite

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelaissa (297/2021, § 1) asetettuja päämääriä. Elintarvikelain tarkoituksena on suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikesäännösten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus.

1.2 Valvontasuunnitelman tavoite ja sisältö

Elintarvikevalvonnan järjestämiseksi kunnat tekevät elintarvikelain edellyttämän elintarvikevalvontasuunnitelman ohjelmakaudelle (39 §). Suunnitelman tavoitteena on kehittää kuntien elintarvikevalvonta riskinarviointiin perustuvaksi sekä parantaa valvonnan suunnitelmallisuutta, laadukkuutta, yhdenmukaisuutta, tasapuolisuutta ja vaatimustenmukaisuutta.

Elintarvikevalvontasuunnitelma on osa Inarin ja Utsjoen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Suunnitelman hyväksyy kuntien ympäristöterveydenhuollosta vastaava toimielin, Inarin kunnan sosiaali- ja terveyslautakunnan ympäristöjaosto.

Valvontasuunnitelmassa esitetään valvonnan painopistealueet ja otetaan huomioon valtakunnalliseen valvontaohjelmaan sisältyvät seurantaohjelmat ja hankkeet. Suunnitelmassa on varaus yllättäen ilmenevien valvonta-asioiden hoitamiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi terveysvaaratilanteiden tai ruokamyrkytysten aiheuttamat toimenpiteet. Lisäksi on varauduttu sellaisten valvontatehtävien hoitamiseen, joita ei voida ennalta suunnitella.

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo alueellaan:

1.3 Elintarvikevalvontasuunnitelman säädösperusta

Säädökset, jotka koskevat kunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman laatimista on esitetty ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa.

1.4 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunta huolehtii toimialueellaan elintarvikevalvonnasta siten kuin elintarvikelaissa säädetään (27 §). Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisesta valvonnasta, johon kuuluu ilmoitusten ja hakemusten käsittely, elintarvikehuoneistojen säännöllinen valvonta ja

näytteenotto, ruokamyrkytysten selvittäminen ja asiakasvalitusten tutkiminen sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonta. Elintarvikehuoneistojen lisäksi myös alkutuotantopaikkoja tulee valvoa. Maidontuotantotilojen säännöllisen valvonnan lisäksi tulee valvoa myös lihan-, munien, kalastustuotteiden ja kasvien ja viljan alkutuotantoa. Ruokaviraston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti kunnan valvontaviranomainen hoitaa myös ensisaapumispaikkojen valvonnan.

1.5 Inarin ja Utsjoen kuntien yhteistoiminta ympäristöterveydenhuollossa

Inarin ja Utsjoen kunnat ovat aloittaneet ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminnan 1.1.2008. Näiden kuntien ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitaa Inarin kunnan terveysvalvonta, ja yhteinen elintarvikevalvontaviranomainen on Inarin kunnan ympäristöjaosto (jatkossa teknisen lautakunnan ympäristöjaosto).

1.6 Henkilöstö ja yhteystiedot

Toimialan vastuuhenkilönä toimii Inarin kunnan terveysvalvonnan johtaja. Elintarvikevalvontaa tekevät valvontaeläinlääkäri, praktikkoeläinlääkärit, terveydensuojelutarkastaja ja terveysvalvonnan johtaja. Vuoden 2023 alusta lähtien eläinperäisiä elintarvikkeita tuottavien laitosten valvonta, pois lukien kala-alan laitokset, on keskitetty valvontaeläinlääkärille.

Yhteystiedot:

Terveysvalvonta ja maaseututoimi:

Käyntiosoite: Rantatie 10, Ivalo
Postiosoite: Piiskuntie 2, 99800 Ivalo

Eläinlääkintähuolto:

Käyntiosoite: Latutie 1, Ivalo
Postiosoite: Sairaalandantie 15, 99800 Ivalo

Puhelinnumerot:

terveysvalvonnan johtaja Minna Saramo	0400 662 510
terveydensuojelutarkastaja Paula Niskala	040 124 4977
maataloussihteeri Minna Pulju	040 357 6077
Eläinlääkärin ajanvaraus	040 685 2707
Eläinlääkärin päivystys	0600 1 66 33
Valvontaeläinlääkäri Eva Anunti	0400 291 822

sähköposti: etunimi.sukunimi@inari.fi

1.7 Henkilöstövoimavarat

Terveysvalvonnan suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan laskennallinen henkilöstötarve on esitetty yhteisessä valvontasuunnitelmassa. Tarve on laskettu aiempien vuosien tarkastusmäärien sekä kokemukseen perustuvan riskinarvioinnin perusteella. Resurssitarpeessa on huomioitu pitkät välimatkat.

Valtakunnallinen OIVA -järjestelmä on selkeyttänyt tarkastuksia ja nopeuttanut raportointia.

Liha-alan laitosten valvonta keksitetty valvontaeläinlääkärille.

1.8 Toiminnallinen priorisointi

Valvonnassa otetaan huomioon ohjeistukseen verrattuna puutteelliset voimavarat ja paikalliset olosuhteet.

Toimintaa suunnataan ensisijaisesti seuraaviin tehtäviin:

- Korkeamman riskitason kohteiden suunnitelmallinen, laajempialainen valvonta
- Yleisen hygieniatason ja työtapojen valvonta
- Omavalvonnan toimivuuden valvonta
- Kuntalaisten ja toimijoiden neuvonta
- Mahdollisten epidemioiden selvittäminen
- Kuntalaisten tekemien valitusten selvittäminen
- Elintarvikehuoneistoja koskevien hakemusten ja ilmoitusten käsittely

2 Valvontakohteet

Valvontakohteet on pääsääntöisesti rekisteröity valtakunnalliseen valvontatietokanta VATiin. Uudet valvontakohteet tulevat ympäristöterveydenhuollon tietoon pääosin yrittäjien ottaessa yhteyttä joko puhelimitse, sähköpostitse tai asioimalla henkilökohtaisesti valvontaviranomaisen luona. Ilmoituksia on enenevässä määrin alkanut tulla myös suoraan ympäristöterveydenhuollon sähköisen ilmoituspalvelu, Ilpan, kautta.

Tietoja uusista kohteista saadaan myös rakennusvalvontaviranomaisilta ja pelastuslaitokselta. Uusien yritysten perustamista tarkkaillaan myös aktiivisesti lehti-ilmoituksia ja some-kanavia seuraamalla.

Valvontakohteiden hyväksymis- ja ilmoitusmenettely

Alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettelyistä on säädetty elintarvikelain 8-11 §:ssä (alkutuotanto 8-9 §, rekisteröity elintarviketoiminta 9 §, hyväksytyt elintarvikehuoneisto 10 §).

2.1 Valvontakohteesta ilmoittaminen

Elintarvikealan ja alkutuotannon toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä, jos toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja:

- 1) elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta;
- 2) kyseessä on yksityinen henkilö; tai
- 3) toimintaa ei voi pitää elinkeinon harjoittamisena.

Alkutuotannon toimija, joka harjoittaa itujen alkutuotantoa, on poiketen siitä, mitä 8 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista.

3 Valvontakohteiden riskiluokitus, tarkastustiheys ja tarkastukseen käytettävä aika

Elintarvikevalvontakohteiden tarkastukset vuodelle 2025 pohjautuvat:

- Ruokaviraston laatimaan valtakunnalliseen elintarvikevalvontaohjelmaan vuosille 2025–2028
- Ruokaviraston ohjeeseen (ohje 16044/1) elintarvikehuoneistojen riskiperusteisesta valvonnasta
- Ruokaviraston laatimaan ohjeeseen elintarvikehuoneiston riskiluokituksen ja valvontatarpeen määrittämisestä (ohje 10503/4)
- Ruokaviraston ohjeeseen Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (10507/1)

Elintarvikehuoneistojen tarkastustiheydet vuodelle 2025 on määritetty kohdekohtaisesti edellä mainittujen Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Niissä huomioidaan kohteen harjoittama toiminta, sen laajuus ja siihen liittyvät riskit, valvontahistoria sekä ohjeellinen tarkastukseen käytettävä aika.

Tarkastuskertojen määriä voidaan riskitekijöiden arviointiin perustuen lisätä tai vähentää korkeintaan 50 %. Perustelut riskiluokituksen muutokselle kirjataan kohteen tietoihin muistiin. Tarkastuskertoja voidaan lisätä, kun havaitaan sellaisia riskitekijöitä, jotka eivät ole hallinnassa.

Toiminta voi myös olla erittäin vähäriskistä (riskiluokka 0). Tällaisiin toimijoihin ei ole tarpeen käyttää valvontaresursseja. Esimerkkejä vähäriskisistä toimijoista Ruokaviraston ohjeessa 10503/4 (liite 1, taulukko 1). Tarkastusmääriä laadittaessa on huomioitu, onko toiminta ympärivuotista vai ei. Mikäli kohde on toiminnassa vain osan vuotta, sesonkivuotoisesti, esim. kesä- ja tilausravintolat ja jäätelökioskit, tarkastusten määrä suhteutetaan vuotuisen toiminta-aikaan.

Tarkastukseen käytettävä keskimääräinen aika on Ruokaviraston määrittelemä ja ohjeellinen. Siihen sisältyy tarkastuksen valmisteluun, itse tarkastukseen, tarkastuskertomuksen laadintaan, VATI-sovellukseen kirjaamiseen, laskutukseen, arkistointiin, asiakirjojen täydentämiseen ja muuhun valvontakirjanpitoon tarvittava keskimääräinen aika. Ohjeelliset tarkastusajat eri riskiluokille on esitetty

Ruokaviraston ohjeessa 10503/4. Tarkastettaviin asiakokonaisuuksiin perehtymistä ja matkoja ei Ruokaviraston mukaan lasketa tarkastukseen käytetyksi ajaksi.

4 Valvontamenetelmät

Valvonta-asetuksessa (EU 2017/625) säädetään valvontatoiminnasta (art 14).

Virallisen valvonnan menetelmiin on sisällytettävä seuraavat tapauskohtaisesti:

- toimijoiden käyttöön ottaman valvonnan sekä saatujen tulosten tutkiminen;
- seuraavien tarkastaminen: laitteet, kuljetusvälineet, tilat ja muut toimijoiden valvonnassa olevat paikat ja niiden ympäristö; eläimet ja tavarat, mukaan lukien puolivalmisteet, raaka-aineet, ainesosat, valmistuksen apuaineet sekä muut tavaroiden valmistuksessa ja tuotannossa tai eläinten ruokinnassa tai hoidossa käytettävät tuotteet; puhdistus- ja kunnossapitotuotteet ja -prosessit sekä torjunta-aineet; jäljitettävyyden, merkinnät, esillepano, mainonta ja asiaankuuluvat pakkausmateriaalit mukaan lukien elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvat materiaalit;
- toimijoiden tilojen hygieniaolosuhteiden valvonta;
- hyviä tuotantotapoja, hyviä hygieniakäytäntöjä ja hyviä maatalouskäytäntöjä koskevien menettelyjen sekä vaarojen arvioinnin ja kriittisten hallintapisteiden järjestelmän (hazard analysis critical control points, HACCP) periaatteisiin perustuvien menettelyiden arviointi; edellä 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen noudattamisen arvioinnin kannalta mahdollisesti olennaisten asiakirjojen, jäljitettävyydestietojen ja muun aineiston tutkiminen, mukaan lukien tarvittaessa laitokseen tulevien tai sieltä lähtevien elintarvikkeiden, rehujen ja aineiden tai materiaalien mukana olevat asiakirjat;
- toimijoiden sekä niiden henkilöstön haastattelut;
- toimijan tekemien mittausten ja muiden testitulosten todentaminen;
- näytteenotto, analyysi, diagnoosi, testit;

Tarkastukset pyritään tekemään aina ennalta ilmoittamatta (valvonta-asetus art 9), kun valvontakohteessa on toimintaa, mutta tarkastus voidaan tarvittaessa toteuttaa myös sovitusti, jotta paikalla on läsnä tarkastuksen asianmukaiseen suorittamiseen tarvittavat resurssit. Kohteisiin, joissa ei ole päivittäistä toimintaa esim. tilausravintolat, joudutaan tarkastukset sopimaan ennalta.

Tarkastus pyritään suorittamaan siten, että toimijan liiketoimintaa kohdistuva haitta olisi mahdollisimman vähäistä (valvonta-asetus art 9). Yleensä tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvoja voi joissain tapauksissa tarkastaa asiakirjoja myös virkapaikallaan, esim. omavalvonnan sähköisistä omavalvontajärjestelmistä.

Tarkastukset pyritään tekemään virka-aikana, mutta suunnitelmassa varaudutaan myös satunnaiseen viikonloppu- ja iltatyöhön sekä muuhun virka-ajan ulkopuoliseen työhön, mm. iltaravintolat, suuret yleisötapaukset, markkinat ja ulkomyynti sekä ulkopaikkakuntalaisten liikkuvien elintarvikehuoneistojen tarkastaminen ja kuljetusyritysten kaluston tarkastaminen.

Elintarvikelain muutos (1397/2019) on mahdollistanut 1.1.2020 alkaen tarkastukset myös valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa. Tarkastus voidaan tehdä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625, 9 ja 14 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tällaisen tarkastuksen saa tehdä ainoastaan toimivaltainen valvontaviranomainen.

Elintarvikelakiin (1397/2019 16 a §) kirjattiin toimijan luotettavuuden arviointi. Elintarvikelaissa 297/2021 toimijan luotettavuus on kirjattu pykälään 6:

Elintarvikealan ja kontaktimateriaalialan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on:

- 1) Luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toiminnassaan toistuvasti osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta elintarvikeeturvallisuuden varmistamista, elintarvikesäännösten noudattamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan;
- 2) luotettavuuden arviointia edeltäneen kolmen vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen; tai
- 3) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Luotettavuuden arvioimiseksi voidaan 1 momentissa tarkoitetut seikat selvittää sellaisista yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista rekisteröidyistä yrityksistä ja yhteisöistä, jotka välittömästi tai välillisesti kytkeytyvät elintarvikealan tai kontaktimateriaalialan toimijaan tai 2 momentissa mainittuihin henkilöihin. Toimivaltainen valvontaviranomainen voi toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää toimijasta Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitetun velvoitteidenhoito-selvityksen.

5 Oiva-tarkastus

Vatin valvontasuunnitelma ja tarkastuskokonaisuuden hahmottaminen on koettu vielä hankalaksi, joten varsinaiset tarkastussuunnitelmat tehdään vielä Excel-taulukkoon. Elintarvikevalvonnan taulukossa on esitetty kaikki elintarvikelain mukaiset kohteet toimialoittain, riskinarviointiin perustuva tarkastustiheys ja vuosisuunnitelma 2025-2028. Lisäksi käytössä on excell-pohjainen kk-suunnitelma, jolla seurataan kaikkien toimialojen valvonnan toteumaa ajantasaisesti.

Tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston Oiva-tarkastusohjeista. Ruokavirasto päivittää ohjeita kaksi kertaa vuodessa tammi- ja heinäkuussa. Jokaisen viranhaltijan vastuulla on tutustua uusiin ohjeisiin ja käyttää niitä tarkastuksilla.

Valvontakohtat/-osiot tarkastetaan niin, että kaikki soveltuvat kohdat tulevat tarkastetuksi vähintään joka kolmas vuosi. Ruokaviraston asettamina valvonnan painopisteinä voi olla määritettynä tietyt Oiva-rivit tietyille vuosille. Painopisteet pyritään huomioimaan tarkastuskohtia suunniteltaessa.

Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen ensimmäisellä tarkastuskerralla, toiminnan aloittamisen jälkeen (=aloitustarkastus), käydään läpi elintarvikehuoneiston omavalvonnan järjestelmä ja arvioidaan sen riittävyys. Lisäksi käydään läpi elintarvikehuoneiston tilat ja niiden kunto sekä arvioidaan niiden riittävyys ja soveltuvuus harjoitettavaan toimintaan nähden. Lisäksi arvioidaan, että toiminta ja toiminnan laajuus vastaavat elintarvikehuoneistoa koskevassa ilmoituksessa ilmoitettuja asioita. Myös hygieniapassien ja terveydentilan selvityksien kirjanpito tarkastetaan ensimmäisellä kerralla.

Ruokaviraston suosituksen (ohje 16044/1) mukaisesti jokaisella tarkastuskerralla pyritään tarkastamaan asioita vähintään neljästä eri asiakokonaisuudesta, jolloin muodostuvassa Oiva-raportissa on vähintään neljä arvosanaa. Omavalvonnan toimivuutta arvioidaan jokaisen asiakokonaisuuden osalta, kun kyseinen asiakokonaisuus tarkastetaan. Jos tarkastaja huomaa tarkastuksella epäkohdan, jota ei suunnitellut tarkastettavaksi, hän voi tarkastaa myös sen.

Arvioinnissa käytetään neliportaista asteikkoa. Jos elintarvikeyrityksessä kaikki tarkastetut asiat ovat kunnossa, saa yritys arvosanan "A - oivallinen", jos puutteet ovat pieniä, tulee arvosanaksi "B - hyvä". Mikäli havaitut puutteet heikentävät/vaarantavat elintarviketurvallisuuden tai johtavat kuluttajaa harhaan, annetaan määräaika, johon mennessä epäkohdat on korjattava. Tällöin Oiva-arvosana on "C - korjattavaa" tai "D - huono". Jos tarkastettu yritys on saanut jostakin asiasta arvosanan "korjattavaa", tekee terveystarkastaja aina yritykseen uuden tarkastuksen viimeistään kahden viikon sisällä määräajan umpeutumisesta. Uusintatarkastuksella tarkastetaan kaikki arvosanan "korjattavaa" sisältämät asiakokonaisuudet.

Uusintatarkastukset ovat maksullisia. Aiemmin saatu arvosana pysyy voimassa, kunnes tarkastaja uusintatarkastuksella toteaa epäkohdan korjatuksi. Tämän jälkeen julkaistaan uusi Oiva-raportti.

Mikäli elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin annettuun määräaikaan mennessä elintarvikemääräysten noudattamiseksi tai kun muut valvontatoimenpiteet elintarvikealan toimijan velvoittamiseksi noudattamaan elintarvikelain määräyksiä eivät ole riittäviä, annetaan arvosana "huono".

Tällöin aloitetaan myös hallinnolliset pakkokeinot. Hallinnollisissa pakkokeinoissa noudatetaan elintarvikelain 9 luvun säännöksiä, jotka noudattelevat valvonta-asetuksen art 138:ssa määriteltyjä toimia.

Elintarvikelain kokonaisuudistukseen 297/2021 9 luvun 67 §:n mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen voi määrätä toimijan maksamaan vähintään 300 € ja enintään 5 000 € elintarvikevalvonnan seuraamusmaksua. Maksun määräämisperusteet on lueteltu kyseisessä lain kohdassa. Seuraamusmaksu määrätään maksettavaksi valtiolle HE.

Uhkaavasti tai muuten asiattomasti käyttäytyvien toimijoiden elintarvikehuoneistoihin mennään aina pareittain. Äärimmäisenä keinona käytetään poliisin virka-apua turvaamaan tarkastajia ja varmistamaan sisäänpääsy kohteeseen sekä kohteen kaikkien tilojen tarkastaminen.

Tarkastajat valvovat elintarvikevalvonnan yhteydessä tupakanmyynnin ja nikotiinikorvaustuotteiden laillisuutta myymälöissä ja anniskelupaikoissa.

5.1 Elintarvikevalvonnan painopistealueet 2025–28

Ruokaviraston monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman painopisteiden toteuttaminen mahdollisuuksien mukaan. Kts. erillinen tarkastussuunnitelma, liite 1.

Inarin kunnan terveysvalvonta päättää tapauskohtaisesti valtakunnallisiin projekteihin osallistumisesta sekä paikallisista valvonnan painopisteistä.

5.2 Näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma

Näytteenotossa painotetaan puhtaanapidon valvontaa (pintapuhtausnäytteet), koska elintarvikenäytteiden keräämisestä ja toimittamisesta laboratorioon on todettu aiheutuvan liian paljon epävarmuustekijöitä maantieteellisistä oloista johtuen (elintarvikevalvontakohteiden etäisyydet ovat pitkät ja lähin elintarvikenäytteitä tutkiva laboratorio sijaitsee Oulussa).

Säännöllisinä viranomaisnäytteinä otetaan tuotantotilojen listerianäytteet kala-alan laitoksilta 1-2 krt/vuosi. Rahtiongelmien vuoksi on sovittu, että laitoksen omavalvontavastaava (tai huolto) ottaa näytteet ja toimittaa ne laboratorioon ohjeiden mukaan.

6 Elintarvikevalvonnan seuranta ja raportointi

Kohteisiin liittyvää valvontakirjanpitoa, joka sisältää laitosten hyväksyntään ja elintarvikealan toimintojen rekisteröinti liittyvät asiakirjat, tarkastuksista laadittavat tarkastuskertomukset, neuvotteluista pidettävät muistiot, viranomaisnäytteiden tutkimustulokset sekä arviointiraportit talletetaan soveltuvin osin sähköisesti VATI-tietokantaan. Tarkastuspöytäkirjat ym. asiakirjat tallennetaan myös sähköisesti kohdekohtaisiin verkkokansioihin.

7 Terveysvaaratilanteet

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden. Kunnan on selvitettävä alueellaan ilmenevät elintarvikkeisiin liittyvät terveysvaaratilanteet. Tällaisia ovat mm. ruokamyrkytykset, takaisinvedot ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet. Terveysvaaratilanteissa on toimittava välittömästi vaaratilanteen rajoittamiseksi. Viranomaisen on käytettävä tapauskohtaista harkintaa päättäessään tilanteen vaatimista toimenpiteistä, kuten näytteenotosta ja tarvittavista tutkimuksista.

Mikäli terveysvaara edellyttää tuotteiden takaisin vetoa, voi viranomainen tiedottaa toimijan kustannuksella elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaisista elintarvikkeista, jos elintarvikealan toimija ei noudata ilmoitusvelvoitetta.

Ohje valvontaviranomaisille:

Toiminta elintarvikevälitteisissä terveysvaaratilanteissa (16.4.2021)

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/oppaat/elintarvikevalitteinen-terveysvaara/toiminta-elintarvikevalitteisissa-terveysvaaratilanteissa/>

7.1 Varautuminen elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvittämiseen

Saatuaan ilmoituksen joko puhelimitse tai lllan kautta elintarvike- tai vesivälitteisestä epidemiaepäilystä alueellaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen tai elintarvikevalvontaviranomaisen on viipymättä aloitettava tapauksen selvittäminen (elintarvikelaki 47 §).

→ Varautumissuunnitelma (ohjeet ja toimintakortit)

Epidemiaselvitystyön keskeinen tavoite on sairastumisen aiheuttajan ja lähteen etsiminen. Epidemiaepäilytilanteessa viranomaisten tulee toimia nopeasti, jotta on mahdollista estää epidemian mahdollinen leviäminen ja saada ehkäisevät toimenpiteet käyntiin. Näytteenotto on tapauskohtaista ja epidemiaan liittyvien näytteiden kustannuksista vastaa kaupunki. Inari-Utsjoen alueelle on nimetty elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden selvitystyötä varten valtioneuvoston antaman asetuksen (1365/2011) mukainen epidemiaselvitystyöryhmä.

Jokaisesta epidemiaepäilystä ilmoitetaan sähköisesti Ruokaviraston ja THL:n yhteiseen RYMY-raportointijärjestelmään. Epidemiaepäilyilmoitukset järjestelmään laatii tapauskohtaisesti joko

tartuntatautilääkäri tai terveysturvallisuuden johtaja. Epidemian jälkeen tehtävästä selvitysilmoituksesta RYMY-järjestelmään vastaa terveysturvallisuuden johtaja.

8 Viestintä

Elintarvikealan toimijoiden neuvonta on viranomaisista ensisijaisesti kuntien tehtävä. AVlen ja Ruokaviraston asiantuntijat antavat tarvittaessa lisätietoja kuntien viranomaisille neuvontatyössä.

Valvonta-asetuksen 13 artiklan mukaan valvontaviranomaisilla on oltava erityistilanteita varten tiedossaan muiden valvontaviranomaisten yhteystiedot sekä näiden vastualueet.

Inarin kunnan viestintästrategia on esitetty ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa. Ajantasaiset eri viranomaistahojen yhteystiedot löytyvät yksikön varautumissuunnitelmasta.

9 Valvonnan maksullisuus

Elintarvikelain 72 § mukaan kunta perii vuosittain 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta valvontakohteelta, joka harjoittaa:

- 1) itujen alkutuotantoa 9 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä itujen alkutuotantopaikassa;
- 2) 10 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 11 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) 13 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupalta. Valvonnan perusmaksua ei peritä myöskään toimijalta, joka harjoittaa eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohdassa ja 10 artiklassa sekä lihantuotantoa koskevan virallisen valvonnan suorittamista sekä elävien simpukoiden tuotanto- ja uudelleensijoitusalueita koskevista erityissäännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 mukaisesti annetun komission delegoidun asetuksen (EU) 2019/624 12 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettua toimintaa.

Jos toimijan yhdessä toimipaikassa harjoittama toiminta sisältää useita 1 momentissa tarkoitettuja toimintoja, valvonnan perusmaksu peritään vain yhden kerran.

Valvonnan perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa. Valvontakohteelta, joka lisätään kesken kalenterivuotta suunnitelmallisen valvonnan piiriin, ei peritä valvonnan perusmaksua kyseiseltä

kalenterivuodelta. Jos toimija tekee ilmoituksen toiminnan lopettamisesta kesken kalenterivuotta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

Vuosittaisen perusmaksun lisäksi kunta perii valvontakohteelta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 10 ja 13 §:ssä tarkoitettujen rekisteröintiä koskevien ilmoitusten sekä 9 ja 11 §:ssä tarkoitettujen hyväksymistä koskevien hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä;
- 2) Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta ja näytteiden tutkimisesta;
- 3) 40 §:n 1 momentissa tarkoitetun kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 4) elintarvikesäännösten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen ja sanktioiden noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 5) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän toimijan 51 §:n 1 momentissa tarkoitettua valvonnasta sekä mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettua vientitodistuksesta.

Kunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 27 §:n 4 momentin 5 kohdan tarkoittamasta alkuperätilalla tai muualla teurastamon ulkopuolella tehtävästä ante mortem -tarkastuksesta.

Kunta määrää 1 momentissa tarkoitettut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia, jollei virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79–82 artiklasta muuta johdu.

Inarin kunnan ympäristöterveydenhuollon maksutaksa on päivitetty ja sen on hyväksytty teknisessä lautakunnassa 11.12.2024 § 93. Taksa on tullut voimaan 1.1.2025.

9.1 Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista peritään hyväksytyyn taksan mukainen maksu. Tarkastussuunnitelmaa laadittaessa erityyppisten valvontakohteiden tarkastustiheydet määritellään riskitekijöiden arviointiin perustuen.

9.2 Valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto ja tutkimus

Näytteenotto ja tutkimukset, joista peritään maksu elintarvikealan toimijalta, sisällytetään kunnan valvontasuunnitelmaan.

Näytteiden ottamisesta ja tutkimisen kustannuksista vastaavat eri tahot näytetyypin mukaan seuraavasti:

- omavalvontanäytteet: näytteen ottaa ja kustantaa toimija
- kohteiden suunnitelmallinen viranomaisvalvonta esim. näytteet omavalvonnan valvomiseksi: näytteet ottaa valvontaviranomainen, kustannuksista vastaa toimija
- erityistilanteet kuten ruokamyrkytykset ja vesiepidemiat: näytteenotosta ja kustannuksista vastaa valvontaviranomainen
- valtakunnallisten ja alueellisten projektien mukaiset näytteet: näytteet ottaa tai näytteiden otossa avustaa kunnan valvontaviranomainen, kustannuksista vastaavat keskusvirastot tai kunta.

9.3 Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämisestä johtuvien toimenpiteiden valvonta

Tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista, jotka kunnan valvontaviranomainen tekee antamiensa hallinnollisten pakkotoimien valvomiseksi, peritään maksu toimijalta.

9.4 Elintarvikkeiden viennin ja tuonnin valvonta

EU:n ulkopuolelle elintarvikkeita vievän elintarvikehuoneiston valvonnasta siltä osin kuin vienti ostajamaan vaatimuksesta edellyttää tavallista kattavampaa valvontaa, peritään taksan mukainen maksu (elintarvikelaki 71 §). Tuontivalvontaan liittyvät maksut maksaa toimija tai tämän edustaja (valvonta-asetus 27 artikla).

9.5 Muu valvonta sekä siihen liittyvät tarkastukset ja tutkimukset sellaisena kuin valvonta-asetuksen 27 ja 28 artiklassa on säädetty

Valvonta-asetuksen 27 artiklassa säädetään mm. teurastuksen, leikkaamojen ja maidontuotannon valvontaan sekä kalastus- ja vesiviljelytuotteiden tuottamisen ja markkinoille saattamisen valvontaan sovellettavista vähimmäismaksuista. Kansallisesti näistä vähimmäismaksuista säädetään valtioneuvoston maksuasetuksella. Lihantarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan siirtyessä Eviran tehtäväksi, tullaan näistä maksuista säätämään myös Eviran maksullisista suoritteista annetussa maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa.

Samassa asetuksessa säädetään myös pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus- ja valvontamaksujen alentamisesta. Jos valvonta-asetuksen liitteen IV B mukainen vähimmäismaksu ei kata valvonnasta aiheutuneita kustannuksia, voidaan tämän maksun sijasta periä enintään valvonnasta aiheutuneet kustannukset eli kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu.

Valvonta-asetuksen artiklan 27 mukaan maksuja vahvistettaessa otetaan kohteen riskitekijöiden lisäksi huomioon tuotannoltaan pienten yritysten edut, tuotannossa, jalostuksessa ja jakelussa käytetyt perinteiset menetelmät sekä mahdolliset yritysten maantieteelliset rajoitukset. Maksuja alennettaessa on lisäksi otettava huomioon, mitä 27 artiklan 6 kohdassa säädetään.

Valvonta-asetuksen 27 artiklassa todetaan myös, että toteuttaessaan yhdessä laitoksessa samanaikaisesti useita viralliseen valvontaan liittyviä toimia, viranomaisen on pidettävä niitä yhtenä toimintana ja perittävä niistä yksi maksu. Esimerkiksi tarkastuskäynnin yhteydessä tehtävästä näytteenotosta ei peritä erillistä maksua.

Artiklan 28 mukaan toimivaltaisen viranomaisen on perittävä aiheutuvat kustannukset sellaisesta lisävalvonnasta, joka ylittää tavanomaisen suunnitellun valvontatoiminnan. Tällaista lisävalvontaa on esimerkiksi näytteiden ottaminen ja analysointi sekä muut valvontatoimet, jotka ovat tarpeen todetun ongelman laajuuden selvittämiseksi ja sen toteutukseksi, onko korjaavia toimia toteutettu.

Esimerkiksi ruokamyrkytyspäilyyn selvittämiseksi ei peritä maksua, mutta selvityksen yhteydessä mahdollisesti ilmenevien epäkohtien korjaamisen vuoksi tehtävä lisävalvonta on maksullista.

Lisävalvonta eroaa valvontaviranomaisen tehtävänä olevasta ohjauksesta siten, että esimerkiksi suullisten kehoitusten ja suullisen ohjeistuksen noudattamista valvotaan tavanomaisen valvonnan yhteydessä, mutta hallinnollisten pakkokeinojen noudattamista voidaan valvoa erillisillä valvontatoimilla, joista tulee periä maksu.

9.6 Palvelulain mukainen saapumistodistus

Kuntaliitto on ohjeistanut palvelulain mukaista saapumistodistusta yleiskirjeessään 16/89/2010 ”Palvelulain (1166/2009) vaikutukset kunnan lupaviranomaiselle”. Viranomaisen ei tarvitse antaa palvelulain mukaista saapumistodistusta elintarvikehuoneistoilmoituksen johdosta, koska kyseessä ei ole lupahakemus eikä toiminnan aloittaminen edellytä viranomaisen hyväksyntää.

Toimivaltaisen valvontaviranomaisen tulee kuitenkin ilmoittaa toimijalle tietojen tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

Laitoshyväksyntää hakeville toimijoille on edelleen annettava palvelulain mukainen saapumistodistus, jossa ilmoitetaan hyväksymishakemuksen arvioitu käsittelyaika.

9.7 Omavalvontasuunnitelmat

Valvontaviranomainen tarkastaa omavalvontasuunnitelmat ja niiden toimivuuden suunnitelmallisen valvonnan yhteydessä. Valvontaviranomaisen on tarvittaessa annettava elintarvikealan toimijalle tarpeellisia ohjeita ja kehotuksia omavalvonnan toimivuuden varmistamiseksi. Suunnitelmallisesta valvonnasta viranomainen perii hyväksytyin taksan mukaisen valvontamaksun.

10 Valvontasuunnitelman toteutumisen seuranta

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumista seurataan säännöllisesti ajantasaisen valvontakalenterin avulla sekä työpalaverissa.

Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutumisesta raportoidaan ympäristöjaostolle vuosittain tammi-helmikuussa. Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon mm. säännöllisen valvonnan tarkastusten ja näytteenoton toteuma, muiden kuin säännöllisten tarkastusten määrä, syyt tavoitteiden ja toteuman eroissa.

Elintarvikevalvonnan vuosiyhteenveto julkaistaan myös kunnan internetsivuilla.

Elintarvikevalvonta 2025 – tarkastussuunnitelma / Valvonnan painopisteet Inarin ja Utsjoen yhteistoiminta-alueella 2025

Vuoden 2025 paikalliset painopisteet ovat:

- 01 Omavalvonnan yleinen vaatimustenmukaisuus
- 02 Tilojen ja välineiden soveltuvuus, riittävyys ja kunnossapito
- 03 Tilojen, pintojen ja välineiden puhtaus
- 04 Henkilökunnan toiminta ja koulutus
- 5.1 Elintarvikkeiden käsittelyn yleinen hygienia ja riskinhallinta (medium-jauheliha)

Varautuminen

Yksikkö arvioi omaa toimintaansa ja yhteistyötä muiden hallinnontasojen kanssa. Varautumissuunnitelman kokonaispäivitys.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset v. 2025

Kohderyhmät	Kohteiden määrä	Tarkastustiheys	2025	LT*
Keskuskeittiöt	2	1	3	1-2
Valmistuskeittiöt	9	0,5-1	8	1-2
Jakelukeittiöt - RP/AP	10	0,35	7	1-2
Tarjoilukeittiöt - muut**	5	0,35	0	0
**tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä				
	26		18	
Ravintolat	59	0,35-3	45	1-10
Uudet ravintolat 2025	2		2	
Kahvilat	10	0,35-1	3	1-2
Pikaruokalot	7	0,2-1	1	1-2
	78		51	
Myymälät (palvelutiski)	6	1-2	6	1-2
Myymälät 100-1000 (itsepalvelu)	5	0,5-2	2	
Myymälät (pienet)	4	0,35	1	
Toriautot, kuljetus ym.	3	0,2	0	
	18		9	
Liha-alan laitokset	8	1	8	
Kala-alan laitokset	3	1	5	
Leipomo	1	1	1	
Marjanjalostus	1	1	0	
Poronlihaleikkaamot (eth)*	10	*	0	1-10
	23		14	
YHTEENSÄ	145		92	
Ulkomyynti/kesäkahvilat	7	*	3	
Vuosittaiset tapahtumat	11	*	2	
Ruoka-aputoiminta	2	*	0	
	20		5	
Yhteensä	165		97	

*Tarkastukset tarpeen ja / tai riskinarviointiin perustuen.